

ГЛОБАЛЬНА КРИЗА АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Анотація. Визначено основні критерії кризового стану аграрного сектору України та умови посилення пріоритету збагачення економіки країни за спрямованістю до світової глобалізації.

Ключові слова: аграрний сектор економіки, великотоварне виробництво, земельні відносини, цінова політика, державна підтримка.

Постановка проблеми. Подальший розвиток аграрного сектору української економіки посилюється спрямованістю на великотоварне експортоорієнтоване виробництво сільськогосподарської продукції, насамперед зерна, ріпаку та соняшнику (олії), з часом – можливо, й продуктів тваринництва. Для цього формуються передумови: на засадах оренди (поки що) концентруються земельні ресурси, корпоративні структури із залученням іноземного капіталу нагромаджують технічні засоби, створюють складські та інші потужності; на досягнення поставленої мети націлюються система державного регулювання аграрного сектору та механізми його бюджетної підтримки.

З посиленням глобалізації у розвитку національної економіки відбувається поглиблення пріоритету економічного збагачення та підпорядкування країни міжнародним тенденціям, що викликає зростання поляризації доходів та зниження ролі держави як регулятора соціально-економічних відносин. Негативні наслідки таких явищ у першу чергу відчуває аграрний сектор, тому його державна підтримка в уніфікованій світовій економіці виконує стабілізаційну та стимулюючу функції у забезпеченні сталого сільського розвитку. Підтримка аграрного сектора здійснюється, як правило, за рахунок бюджетних коштів, тому державне управління має використання шляхом запровадження ефективних механізмів та інструментів надання підтримки й моніторингу їх результативності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки проблема визначення місця та ролі держави в забезпеченні сприятливих умов розвитку аграрного сектора активно дискутується в працях російських вчених С. Авдашової, О. Мелюхіної, Є. Серової, О. Шик, вітчизняних науковців О. Бородіної, П. Гайдуцького, А. Гальчинського, В. Гейця, С. Зорі, С. Кваші, І. Кириленка, О. Могильного, Л. Молдаван, І. Свідерської, В. Сіденка, О. Шубравської та ін. Вивченню особливостей розвитку державної політики підтримки аграрного сектора в умовах глобалізації присвячені дослідження О. Єрмакової, І. Кобути, Т. Осташко та ін.

Метою статті є вивчення системи та механізмів державної підтримки аграрного сектора задля зростання його конкурентоспроможності в контексті глобалізаційних процесів розвитку світового господарства.

Виклад основного матеріалу. Постійно нав'язлива думка, що ефективним є тільки великотоварне виробництво, забезпечити яке може лише великий бізнес на великих площах, призвела до того, що в період економічної кризи, руйнування майнових комплексів, відсутність джерел кредитування, незначна державна підтримка «штовхали» створені у процесі реструктуризації суб'єктів господарювання в залежність від торговельно-промислових і фінансових компаній – ті надавали паливо, техніку й інші засоби виробництва на засадах товарного кредиту. Через неспроможність розплатитися частина господарств опинилася в руках кредиторів за борги, ставши їх дочірніми підприємствами або філіями. Іншу частину було скуплено позааграрними бізнес-структурами, які, маючи кошти і користуючись низькою оцінкою виробничих активів сільськогосподарських підприємств, диверсифікували в такий спосіб свій капітал. Ще одну частину поглинули переробні підприємства, елеватори, комбікормові заводи тощо, які потребували безперебійного забезпечення технологічно необхідною продукцією за собівартістю. Проникаючи у найвигідніші галузі сільського господарства, великі компанії забезпечують собі конкурентні переваги шляхом глибокої спеціалізації, високої концентрації та індустріалізації окремих виробництв, застосування великих доз

мінеральних добрив і хімічних засобів захисту, генетично модифікованих організмів. Ці процеси спонукають до впровадження таких же технологій і решту сільськогосподарських підприємств, під впливом чого почали формуватися вузькоспеціалізовані виробництва певного виду продукції, орієнтованої на міжнародні ринки і максимізацію прибутків.

Позитивні аспекти цих процесів для великого бізнесу супроводжуються негативними структурними змінами в агропродовольчому секторі, руйнуванням збалансованих місцевих аграрних комплексів, зумовленим витісненням з виробництва не вигідних для великого бізнесу видів сільськогосподарської продукції. Це, у свою чергу, породжує підвищення продовольчої залежності національного ринку від імпорту цілого ряду важливих для людей видів продовольства, зменшення зайнятості сільського населення, витіснення його в особисті селянські господарства і за межі сіл.

Прагнення агробізнесу до збільшення виробництва валютоокупної продукції вступило в суперечність із вимогами закону плодозміни, намітилося перенасичення сівозмін одними й тими ж культурами, порушення співвідношення між рослинництвом і тваринництвом, між орними землями і пасовищами, у результаті дедалі частіше почали виявлятися біологічна перевтома ґрунтів, накопичення в них певних видів шкідників і збудників хвороб, значне погіршення їх родючості. Сільське господарство втрачає свою екологічну функцію.

Створення великих корпоративних структур має вплив не лише на ситуацію в аграрному секторі, а й на соціально-економічний розвиток держави:

- експортна орієнтація великого товарного сільгоспвиробництва закріплює імідж України у світі як низько розвиненої країни-експортера сировини;
- тіньові оборудки із землею посилюють корупцію та кримінальне напруження, спотворюють бюджетну підтримку і нормативно-правове регулювання розвитку аграрного сектору;
- стихійність процесів концентрації землі та сільгоспвиробництва

провокує погіршення соціально-економічного становища переважної більшості сільського населення, призводить до декапіталізації особистих селянських господарств шляхом продажу земельних ділянок, що призводить до обмеження можливостей подолання бідності, яка сьогодні вже охопила 40% сільського населення.

За даними ННЦ «Інститут аграрної економіки», в середньому валовий дохід на 100 га сільськогосподарських угідь у великотоварних підприємствах був нижчий порівняно з фермерськими господарствами на 27%, з особистими селянськими господарствами – майже в шість разів, у т.ч. прибуток у такому ж вимірі – нижчий відповідно в 4,6 і 2,9 разу. Залежно від більш чи менш сприятливих кліматичних та інших умов ці показники по роках змінюються, але основні тенденції залишаються [1].

У країнах Європи, Північної Америки, Азії, Океанії основними суб'єктами господарювання й інвесторами у сільському господарстві були і залишаються фермерські господарства. Середній розмір американської ферми становить 175 га, а найбільші господарства обробляють 1,0-1,5 тис. га; у Франції ці показники становлять відповідно 50 і 200 га. У нових землях ФРН, за останніми даними, середній розмір фермерського господарства становить 63 га, кооперативу – 1,4 тис. га [2].

Регулятивна роль держави у світовій практиці виявляється через формування системи законодавчо-нормативних актів, які:

- визначають особливості організації ринку сільськогосподарських земель, його відмінності від функціонування ринку інших видів земель;
- встановлюють суб'єктів права на придбання земель сільгосппризначення, порядок реалізації цього права, кваліфікаційні вимоги до покупця земельної ділянки, призначеної для ведення сільськогосподарської діяльності;
- визначають основні принципи ціноутворення і формування орендної плати на ринку сільськогосподарських земель і заходи запобігання спекулятивним операціям на ринку сільськогосподарських земель;

- містять обмеження щодо придбання сільськогосподарських земель у власність.

Ключова проблема ринку землі в Україні – це земельні ціни. Будь-яка країна зацікавлена в підвищенні капіталізації свого національного багатства. Однак висока ціна на землю утруднює доступ до неї тих, хто на ній працює. Державна регуляторна політика на земельному ринку повинна підтримувала таке зростання земельних цін, яке за темпами відстає від зростання селянських доходів, що забезпечить тенденцію зниження цін на землю в трудовому еквіваленті.

Зауважимо, що прийнята методика інфляційної індексації грошової кадастрової оцінки сільськогосподарських земель має знижуючий коефіцієнт, внаслідок чого зростання кадастрової ціни продуктивних земель значно відстає від загального цінового зростання в країні. Все це занижує рівень орендних виплат, ущемляє інтереси селян-орендодавців і водночас служить доброю приманкою для агрохолдингів та інших орендарів дешевих угідь.

Висновки. Наближення цільових орієнтирів вітчизняного сільського господарства до тих, за якими розвивається прогресивний «аграрний світ», потребує також складних рішень щодо організації цивілізованого аграрного ринку, здійснення гнучкої митно-тарифної політики, спрямування заходів державної і бюджетної підтримки на підвищення ефективності сільського розвитку. А це може забезпечити нашій країні продовольчу незалежність, збереження і раціональне використання землі, продуктивну зайнятість сільського населення, розвиток і облаштування сільських територій, нарешті, загальну соціально-економічну стабільність.

Література.

1. Пасхавер Б., Юрчишин В., Бородіна О., Шубравська О., Прокопа І., Молдаван Л., Осташко Т. Аграрний сектор: час принципово змінити орієнтири розвитку //Дзеркало тижня. – 2010. - №26

2. Коровкин В. Зарубежный опыт развитых стран по обеспечению продовольственной безопасности, стратегия развития экспорта и импорта // Международный сельскохозяйственный журнал. – 2007. - №6.

3. Бородіна О.М. Державна підтримка сільського господарства: концепція, механізми, ефективність / О.М. Бородіна // Економіка і прогнозування. – № 1. – 2006. – С.109-125.

4. Сиденко В.Р. Глобализация – европейская интеграция – экономическое развитие: украинская модель: В 2-х томах / В.Р. Сиденко. – К.: Феникс, 2008. Том 1. Глобализация и экономическое развитие. – 376 с.

***Аннотация.** Определены основные критерии кризисного состояния аграрного сектора Украины и условия усиления приоритета обогащения экономики страны, с направленностью к мировой экономике.*

***Ключевые слова:** аграрный сектор экономики, крупнотоварное производство, земельные отношения, ценовая политика, государственная поддержка.*

***Summary.** The basic criteria of the crisis state of agrarian sector of Ukraine and condition of strengthening of priority of enriching of economy of country are certain, with an orientation to the world economy.*

***Keywords:** agrarian sector of economy, large commodity production, landed relations, price politics, state support.*

УДК 331.522

Череп О.Г., к.е.н., доцент НФ ЗНУ,
Хомяк А.А.
Запорізький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ПРОЦЕСУ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ

***Анотація.** Досліджено сутнісні характеристики управління персоналом підприємств в ринкових умовах. Встановлено необхідність управління персоналом підприємств в умовах сьогодення. Запропоновано заходи щодо удосконалення процесу управління персоналом підприємств.*

***Ключові слова:** персонал, управління, мотивація, стратегія, планування продуктивність праці, стимул, ефективність, заохочення.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах ринкової економіки серед різноманітності проблеми, які зв'язані із забезпеченням нормального та